

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 6.

V Ljubljani, 15. marcija 1878.

Tečaj XVIII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(2. del.)

6.

Jezik ali govor je vsacemu človeku jako imenitna stvar, ali neizmerne pomena je pri ženskih. Jeziček Evinih hčerá lahko ves dan migljá, pa se vendar ne vtrudi. Ženski jezički so pa različni: nekterim pravimo, da so nabrušeni, drugi so že od narave ostri, tretji so na obe plati ostri in četertim pravimo, da so špičasti. Jezik je pa tudi razun solznih bomb poglavitno žensko orožje, s katerim se vojskujejo z drugimi. Kakor razvidimo iz tega premišljevanja, ženske niso tako slabe. Imajo kakor bojne armade vse vojaško orožje na sebi: imajo namreč kanone v očeh, in jezik jim služi za meč, sulico in bodalo. Tedaj velja ena ženska za tri vojake: za ulanca, huzarja in kanonirja. Različno je pa, kako se boré ženske z jezičkom. Nekatere migljajo ž njim prav nježno, t. j. izgovarjajo prav mehke in ljubeznjive besede, druge ga pa rabijo malo bolj ostro, t. j. skušajo priti hitro do živega z govorjenjem. In ako vse to ne pomaga nič, pa začno streljati debele solzne krogle iz oči. To je pa tudi zadnja poskušnja premagati terdovratneža.

Tudi solze so tedaj en del ženskega govora. To je pa prav otročje: otrok se tudi v prvih dneh svojega življenja le joka; in še tudi dokler ne zna govoriti, toči solze, ako mu ni dobro; ako mu je pa prijetno, je tiho. Ker tedaj delajo ženske tudi tako, se mora imenovati to njihovo ravnanje prav otročje.

Može navduši vino, ter jih stori zgovorne; ženske pa kava. Kar

se pomenijo pri kavi, to jim gre prav od serca. Znabiti prihaja res ta ženska jezičnost od tod, ker tako rade pijó kavo. Dokler niso poznali Evropejci te pijače, so bile tudi ženske bolj domače, niso toliko govorile in se tudi ne vtikale v moška dela. Ali kava jim je odvezala jezičke, začele so govoriti in sicer mnogo, in ker mora ta, ki mnogo govori tudi nekaj vedeti, so postale tudi radovedne. Začele so tedaj brati romane in nehale so kuhati. Ako premislimo, da imajo jedi in pijače vpliv na človekov značaj, ako premislimo, da so narodje, ki živé le ob mesu, divji in bojeviti, narodi pa, ki vživajo bolj močnata jedila slabotni in prepohlevni; zakaj bi se ne smelo sklepati, da ljudje, ki pijo kavo, so jezični.

Ženske pravijo možem, ki ne govoré mnogo, da so dolgočasni; in babjeki imenujejo ženske, ki ne žlobudrajo v eno mer, tudi dolgočasne. Ali tako pravijo le babjeki. Kaj je babjek? — Jaz ne vem, h kateremu spolu bi pridelil te ljudi, najbolje je, ako jih postavim v sredo med moški in ženski spol.

Babjek je to, kar možá
In žensko pomeniti zná.

Babjeki se ne imenujejo samo taki možje, kateri so pod pantofeljnom, ampak tudi taki, ki imajo ženske radi, samo zarad tega, ker so ženske. Oni mislijo cel dan na ženske, in po noči sanjarijo ves čas o njih. In ker se babjekom dopade žensko žlobudranje, potem ni čuda, ako oné slutijo nekako prednost v tem, če mnogo govoré. Babjeki tudi mnogo žlobudrajo, tudi njim jeziček lahko ves dan miglja, pa se vendar ne vtrudi. Od moških imajo hlače, od žensk pa jeziček.

Govorjenje stori veliko. Lepa govorica zanima ljudi, in ljubeznjive besede žensk dopadajo možem. To vedó ženske, in take, ki niso obdarovane s telesno lepoto, hočejo to nadomestiti z lepim govorjenjem. Kako martrajo take mnogokrat svoja nelepa ustica, kako previdno obračajo svoj jeziček, in kako izverstno znajo voliti primerne besede. In kolikokrat se zgodi, da lepo dekle obsedi, nelepo pa moža dobi.

Kaj pa vendar govoré ženske? Ali morda kako se peče kruh, ali kako se kuhajo žganjci, zelje ali meso? — Ne, to jih ne briga dosti. Ali morda debatirajo o tem, kako bi se dal prihraniti denar, ki ga menijo izdati za malenkosti? — Tudi ne, pri ženskih nima denar prave vrednosti. — Največi del se pogovarjajo o obleki in o moških. Pomenkujejo se, ktero obleko bo ta ali ona oblekla prihodnjo nedeljo, kako je bila ta ali ona oblečena na zadnjem plesu, kateri trakovi so najbolj prilični za tako ali tako oblačilo, i. t. d. Potem pa pridejo na moške. Ta jim ni všeč zarad tega, ker jih ne nazivlje s priimkom: gospodičina; drugi nima obleke po novi šegi, tretji ne zna dobro plesati, četerti ni imel pri promenadi rokavic in peti ne govori veliko. Vse to prekritizi-

rajo prav na drobno. Vnamejo se tudi strašne debate, ki se končajo s tem, da je ena na drugo jezna. In ako ena od teh zopet pride kam drugam, pripoveduje spet na drobno, kaj so se tam pogovarjale, druge ji začno pa tudi kaj oporekati, in tako gré to debatiranje naprej.

Za take pogovore seveda ni treba posebne učenosti ali modrosti, zato je pa tudi vse žensko govorjenje prazno. In ako ženska še kaj bere, no, potem ji pa že ne obstoji tako lahko jeziček. Pa vprašajmo tako žensko, ki veliko bere, kdo je Heine, pa bo znabiti res odgovorila, da je Heine Majerjev komi v špitalskih ulicah v Ljubljani. Poslušajte še eno kratko zgodnico: Neka deklica je rada veliko brala, in reklo se je tudi od nje, da je v literaturi izobražena. Enkrat je pa videla knjigo z naslovom: „opera Ciceronis“. *) „Kaj“, je dejala, „tega pa vendar še nisem vedela, če ravno sem že toliko brala, da je Cicero tudi opere pisal“.

Takove ženske se imenujejo goske, in sicer prav primerno. Gos slovi med ticami kot neumnica, ali vse eno vedno naprej gaga. In kakor je gosje gaganje ušesom neprijetno, tako je tudi tako brezumno govorjenje.

V starih časih se niso sramovale celo kraljeve hčere presti, šivati in tkati, zdaj se pa sramujejo tega večkrat tudi hčere preprostega meščana. V teh lepih starih časih je obesila mati, ki je imela hčer za omoženje na okno kos prediva, zdaj se pa obesijo hčere same raje na okno, ter zijajo na moške. Dekleta so nehale presti, in začele so brati, da si preženejo dolg čas. Beró pa vse, kar jim kratkočasnega pod roke pride. Za kratek čas so pa najboljši romani. Pravi roman mora imeti namen, podučevati na prijeten način. Ali ženske ne beró iz tega namena romanov, in žalibog, da jih tudi romanopisci ne pišejo za to. Novejše literature jih imajo ogromno število, in to zato, ker gredó takovi spisi najbolj v denar. Stareji narodi so imeli epopeje, ktere so prepevali pevci po raznih krajih. V njih so se opevala hrabra dejanja pradedov, ki so bila mlajšim v spodbudo. Sedanje epopeje, t. j. romani pa opisujejo „hrabra dejanja“ junakov po salonih, predstavljajo ono moderno mesečno ljubezen, ali pa naštevajo grozovite dogodke „poetičnih roparjev“. Imamo že salonske, zaljubljene, roparske romane, naj bi se še tatovski romani pisali. Tu postavim en izgled, kako naj bi se taki romani začeli:

„Luna je obsevala s svojim melanholičnim svitom naravo, ki je mirno spala svoje ponočno spanje. Noben vetrec ni pihljaj, le mermranje srebernopenega vrelca je motilo prijetno to nočno tihoto. Polnoč je odbila ura, vse živoče stvari so že v morfejevem naročji, najmanjšega glasu ni slišati. Ali čuj, slišijo se koraki, po kamenitem tlaku stopa visoka v debelem plašču zavita osoba. Sumljivo se ozira krog sebe, ako ji ne sledi kdo pri njenem ponočnem hodu. Zdaj pride do hiše bogatega bankirja J. Pred vratmi postoji, se ozrè po oknih. Vse je tiho. Varno

*) Ciceronova dela.

odgerne svoj plašč, in zdaj vidimo moža visoke rasti, obraz mu pokriva gosta brada i. t. d. Iz žepa vzame množico ponarejenih ključev, ter vtakne enega v ključavno luknjo“

Tako tedaj naj bi se začeli tatovski romani. Nadaljevanje tega moram prepustiti seveda bodočim tatovskim romanopiscem. To bi bili pikantni, amuzantni in šarmantni romani. Jaz le ne vem, kako da pisatelji ne pridejo do take ideje.

Romane tedaj rade beró ženske. Nič ni pa ložje kakor žensko vneti za kako idejo, in ni čuda, ako ima sedanji čas toliko idealnih žensk, ki noč in dan sanjarijo o junacih v romanu. Take ženske niso nikdar za možiteve, kajti ne morejo se navdušiti za moža, ki je iz mesa in kervi, ampak le sanjarijo o junaku, ki je popisan v romanu, in ki jim je seveda nedosegljiv. Ko bi bile ostale v kuhinji in pri šivanki, bi se gotovo ne spremenile tako.

Ako ktera veliko bere, postane tudi jezična. Hoče se vtikati v učene pogovore, hoče vsako stvar najbolje vedeti, in sicer zato, ker ji dajó babjeki vedno prav. So že nekteri taki, ki se menijo pregrešiti zoper manire, ako bi ženskam v čem nasprotovali. Namestu da bi jih podučili kaj boljšega, imajo poterpljenje z njihovimi napakami, ter jih tako podpirajo v neumnosti.

Spremljajmo ženske na plesališče. Plesalna dvorana je razsvitljena z nebrojnimi lučmi. Kmalu se najde kak plesalec, ki poprosi z globokim poklonom to ali ono za prihodnji ples. Godba začne svirati, in zaverté se parčki, in z neznano hitrostjo se sukajo po dvorani. — Ples se konča, in plesalec s plesalko jame se sprehajati. Tu se je treba potruditi možkemu, da ni dolgočasen, t. j. da mnogo, mnogo lepega govori svoji plesalki, in ona seveda tudi noče zaostajati v govorjenji, žlobudranje se vname, ter se raztega nepretergoma do drugega plesa. To se imenuje zabava pri plesu. Plesalec mora dobro paziti na to, da se mu ne preterga govorica; naj govori kar hoče, ali govoriti mora. V časi je pač to neprijetno, ali sme se potem ponašati s tem, da je dobro zabaval plesalko. In ni li to obilno plačilo mu, ako se drugi dan zberó plesalke, ter govoré, kako so se zabavale pri včerajšnjem plesu, ter naštevajo po imenu može, ki so jim s svojim govorjenjem naredili tako prijeten večer.

Neumno je tedaj tožiti, da so ženske tako jezične, posebno od taci, ki pospešujejo njihovo jezičnost. Čemú je treba, zabavati jih z jezikom? Čemú je treba jim toliko lepega pripovedovati? — Tu se ne opravi nič s pritožbami, tu je treba vsacemu po moči delovati zoper žensko jezičnost. — In bralci bodo gotovo tudi mislili, da bodem jim h koncu tega pogovora navedel tudi par pravil, kako naj se ovira ženska jezičnost. Pa motijo se. Tu se ne da nič govoriti, in tudi ne svetovati, vendar naj postavim naposled kratek poduk starišem.

Ne govorite tedaj, stariši, pred otroci vsega, kar vam na serci leži, za to imate priložnosti dovolj, ako ste sami. Otroku ni treba vedeti vsega, kar vas teži in kar vam je prijetno. Ne pustite pa tudi otrokom se vtikati v vaše pogovore. S tem jim dajete priložnost, da se cenijo tako modre, kakor ste vi. — Ako se otroci kaj pregreše, ne razkladajte jim na drobno velikosti njihove napake, ampak kratko jih zavrnite: to ni lepo, tega ne smeš storiti več! In ako se še kedaj tako pregreše, kaznujte jih kar naravnost. — Ne obkladajte jih s priimki in psovskami. Otroci si zapomnijo ta imena, in se tudi med seboj tako psujejo. — Ne dajajte jim premnogo lepih nauk; ako jim poveste kaj lepega, si bodo že brez ponavljanja zapomnili. Lepo postane tudi gnjusno, ako se večkrat zaporedoma sliši. — Toliko starišem.

Drugi nauk si pa vsakdo lahko vzame iz tega pogovora. Ne dajajmo otrokom in posebno hčeram romanov v roke. Bolje je jim podati kake kuhinjske bukve: naučile se bodo vsaj dobro kuhati, česar zdaj mnoge ne znajo. — Druzega sveta ne morem dati, in bilo bi tudi nepotrebno in brez vse koristi. Kdo zamore podučiti vse ljudi, kateri s kakim človekom pridejo v dotiko!

Vendar jezičnost bi lahko odpravile ženske same, ako bi več mislile, nego govorile. Ali misliti je ženskam tako težko, kakor jim je lahko govoriti. One govore le zato, da govore, molčanje je za nje največa in najhujša kazen. Pa morajo se navaditi tega, in sicer že v mladosti. „Si tacuisses, filosofus mansisses“, in le v žlobudranji se pokaže goska v svoji popolni svetlobi.

(Dalej prih.)

P o ž e n č a n .

Po kmetijskih in rokodelskih Novicah je pričel M. Ravnikar novo svoje delovanje. Najprej ga omenja dr. Bleiweis 1843 št. 9. češ, kako resnično o novih navadah in šegah v živežu in v noši poje naš pevec Mirko Poženčan v svoji pesmi „Stari Krajnec“. Nato se nahajajo v raznih številkah tistega in naslednjega leta nekatere njegove vganjke, na pr.: „Herbet ima — trebuha ne, roke ima — nog ne, lase ima — glave ne; kaj je to? — Kožuh. — Čeljusti in zobe ima, glave ne; pod-sé vleče, nič ne jé? — Grablje. — Neki neznaniga človeka vprašajo: Kako ti je imé? — Jim odgovori: Tri sestre sim imel, pa mi je ena umerla. Če zapišem svoje ime, in k njemu eno čerko perdenem, je zapisana éna sestra. Če pa od imena te sestre eno čerko na sprednim koncu odvzamem, je tista zapisana, ki je umerla, in če ime še za eno čerko okrajšam, je zapisana tretja sestra. Kako je tedaj meni, in kako mojim sestram ime? — Franc — Franca — ranca — Anca. — Kdo orje brez drevesa in konjev? — Kert. i. t. d.“ V št. 24 l. 1844 pa se